

Приклад ілюструє той випадок, коли персонажів необхідно було обміркувати ситуацію, яка склалася, а він замість цього, поглинений зростаючим почуттям гніву, ледве було не накинувся на Лео з кулаками.

12) *Blind rage seized him, and without knowing what he was doing he flung himself on Strickland.* (Maugham, p. 72)

Дана метафора акцентує проблему втрати контролю й ту небезпеку, що виникає, внаслідок втрати контролю для самого суб'єкта емоції – людини в гніві.

IV. Проведений аналіз дає підставу для виділення метафори ГНІВ – ПОМУТНІННЯ РОЗУМУ, що відображає два базових уявлення про вплив емоції гніву на людину:

1) людина у стані сильного гніву втрачає свою звичайну сутність (to lose one's temper, to be beside oneself with rage);

2) людина у стані сильного гніву поводить себе подібно до божевільного (to be mad), що становить небезпеку для навколишніх:

13) *Gwyneth hesitated only a fraction of a second. «He was insane with fury to think of you with Jalahar, and when he first heard about the child ...». (Drake, p. 433)*

14) *He had ruined her damned life, and all he had had to say was that he had «seen» her! «Oh, God!» she moaned, leaning her head against the door. «Dear God, just let me forget him! Cleanse my mind of him before I go mad with the fury and humiliation...». (Drake, p. 109)*

15) *I just lay on the floor for a while, and kept calling him a moron sonofabitch. I was so mad, I was practically bawling.* (Salinger, p. 74)

У наведеному вище уривку автором використовується метафоричний перенос (*was so mad*), щоб продемонструвати ненормальні дії персонажа, тому що людина в здоровому розумі ніколи не буде нестямно репетувати комусь, качаючись по підлозі.

V. В англомовній культурі обов'язку й відповідальності гнів часто метафоризується як якийсь вантаж (to rest on one's shoulders, under obligation, to bind over, to saddle with some obligation, etc.), що дає підставу для метафори ГНІВ – НОША:

16) *«Were the thieves apprehended?» She asked quietly. «Alas, no!» Marshal said irritably. «Apparently they disappeared through subterranean tunnels within Chinon!» Will shook his head as if to whisk away the anger.* (Drake, p. 134)

17) *He felt suddenly the release of anger. It came suddenly as a relief, a sense of contact.* (Murdoch, p. 58)

Вербалізується момент зникнення гніву (*the release of anger*), і людина починає почувати себе вільним (*as a relief, a sense of contact*), звільненням від тяжкого тягаря гніву.

VI. ГНІВ – ОБМЕЖЕНИЙ ПРОСТІР, тому що існування об'єкта не може усвідомлюватися поза простором, точніше, поза якого-небудь обмеженого простору. Емоція в цьому випадку і є обмежений простір, що існує, коли в ньому перебуває людина [7]:

18) *Elise exhaled, her shoulders slumping in defeat. She had seen Jalahr only once since he had brought her here, on her third morning in the palace. She had flown into a rage and attacked him, and discovered that his slimmess was deceptive.* (Drake, p. 401)

19) *When he received a call from Solozzo that there were still two of Corleone's men in front of the hospital he had flown into the rage.* (Puzo, p. 328)

У прикладах використана метафора (*had flown into the rage*), щоб показати безвихідність ситуації, персонаж начебто попадає в бурхливу ріку «гніву» і не може з неї вибратися.

Отже, проведений аналіз фактичного матеріалу дає підстави стверджувати, що образний складник концепту ГНІВ, підтримується номінаціями, сформованими концептуальними метафорами, основними з яких виступають: гнів – гаряча рідина в контейнері, гнів – небезпечна тварина, гнів – супротивник в боротьбі, гнів – помутніння розуму, гнів – ноша, гнів – обмежений простір.

Перспективу подальших досліджень складає аналіз вербалізації образного складника концепту ГНІВ із залученням більшого обсягу фактичного матеріалу.

Джерела та література

1. Арупонова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. – М.: Наука, 1988. – 341 с.
2. Бородкина Г. С. Концепты «Angst» и «Freude» в семантическом пространстве языка (на материале немецкого языка и его австрийского варианта) // Вестник ВГУ, Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация», 2004. – № 1. – С. 128-131.
3. Гачев Г. Д. Национальные образы мира. Общие вопросы. – М.: Наука, 1988. – 239с.
4. Красавский Н. А. Метафорическое использование номинантов эмоций в немецком языке // Языковая личность: социолингвистические и мотивные аспекты: Сб. науч. тр. – Волгоград: Перемена, 1998. – С.96-104.
5. Красавский Н. А. Образная лингвистическая объективация базисных эмоций // Житниковские чтения: межкультурные коммуникации в когнитивном аспекте: Мат-лы Всерос. науч. конф. – Челябинск: Челябинск. гос. ун-т, 2001. – С. 46-53.
6. Фесенко С. Л. Лингвокультурологическая специфика эмоциональных концептов // Композиционная семантика: Мат-лы III-й междунар. shk.-семинара по когнитивной лингвистике, 18-20 сентября 2002 г. /Отв. ред. Н. Н. Болдырев; Ред. кол.: Е. С. Кубрякова, Е. М. Позднякова, В. Б. Гольдберг и др.: В 2 ч. – Ч. 2. – Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2002. – С. 64-67.
7. Kovecses Z. Emotion concepts. – New York: Springer-Verlag, 1990. – 344 p.
8. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. – Chicago: University of Chicago Press, 1980. – 240 p.
9. Lakoff G. Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind. – Chicago: University of Chicago Press, 1987. – 614 p.

Гонга Т. В.

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ СЕМАНТИКИ ПРЕДМЕТІВ ПОБУТУ У ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Існує значна кількість праць з німецької фразеології, які підіймають проблему виявлення національно-культурної специфіки фразеологізмів. До таких праць відносяться праці Р. Р. Аллаяровой, В. І. Гаврися, Д. Г. Мальцевой, С. Н. Назарова, А. Д. Райхштайна та інші. Ціллю даної роботи є виявлення національно-культурної специфіки фразеологізмів німецької мови з назвами предметів побуту. Для досягнення поставленої мети у статті вирішені наступні завдання: розглянута проблема культурологічної конотованості ФО, виявлені рівні

прояву національно-культурної семантики ФО з назвами предметами побуту. Предметом дослідження є фразеологізми з національно-культурним компонентом семантики предметів побуту.

Існують різні способи утворення ФО, проте спільним для них є те, що первісне вільне словосполучення стає якісно новим сталим утворенням. Іншими словами, ідіома виникає внаслідок семантичного зсуву. Метафоричне та метонімічне перенесення значення – основні опосередковані способи відтворення явищ реальної дійсності, що передаються за допомогою ФО [1, с. 356]. Наприклад: **durch die Lappen gehen** - entwischen; **j-m Sand in die Augen streuen** – j-n anführen.

Основний семантичний шлях виникнення ФО – це метафоричне або метонімічне пересмислення вільних словосполучень. Семантичним шляхом утворюються також ФО на основі потенційних фразеологізмів, або сталих сполучень нефразеологічного характеру. Це такі ФО, які виникають минаючи стадію переосмислення вільних сполучень. До них належать крилаті вислови, словосполучення термінологічного характеру, образні порівняння [9, с. 11]. Фразеологічні властивості притаманні найбільшою мірою крилатим висловам, які в процесі комунікації набувають узагальнено метафоричного характеру [4, с. 14-19], наприклад: **die fünfte Kolonne**; **sich wie ein roter Faden durch etw. ziehen**; **den Stein auf j-n werfen**.

Незважаючи на те, що фразеологізація як мовне явище є універсальною в кожній мові, вона має свої особливі форми вираження. Причиною тому є те, що фразеологізми порівняно з одиницями інших рівнів – фонемою, морфемою, словом – характеризуються складнішою лексико-граматичною і смисловою структурою. В утворенні, формуванні й розвитку цих структур особливу роль відіграють екстралінгвістичні та етнолінгвістичні фактори, які й обумовлюють їх національний характер [1, с.7].

Фразеологія, на думку сучасних дослідників-фразеологів, є тією галуззю мовознавства, де найяскравіше відображається національна своєрідність мови [13, с. 49]. Як зазначає В. М. Телія, образи, що лежать в основі ФО є «достатньою мірою прозорими для даної лінгвокультурної спільноти», тому національно-культурна специфіка у фразеології маніфестується яскравіше ніж у лексиці [16, с. 82-83].

Національна специфіка німецької фразеології виявляється переважно в лексичних, структурно-семантичних та семантичних особливостях ФО.

При аналізі фразеологізмів німецької мови виявляється, що національний характер підтверджується наявністю у фразеологічному складі елементів стародавнього шару лексики. Ця лексика характеризується високою частотністю і багатоманітністю семантичною структурою, а поповнювалася і збагачувалася вона протягом усієї історії розвитку німецької мови переважно на національній основі. Це характерно для багатьох мов світу.

В німецькій мові значну групу фразеологізмів становлять сталі словесні комплекси, складовими компонентами яких є слова, що належать до активної лексики. Ці слова – мовні одиниці, відомі не лише в складі фразеологізмів, а й поза ними. В основному, це фразеологізми з соматичним компонентом або з компонентом, що позначає назви різних явищ природи, орнітофауни, предметів домашнього вжитку, абстрактних понять тощо. Ми зацікавилися фразеологізмами з назвами предметів побуту, бо саме такі фразеологізми, на наш погляд, безпосередньо відзеркалюють життя і побут німців і тому є національно специфічними.

Побут – сфера соціального життя, яка включає в себе як задоволення матеріальних потреб людей у їжі, одязі, житлі, так і освоєння людиною духовних благ, культури, людського спілкування, відпочинку [2, с. 183]. Під впливом соціальних, а також географічних умов у різних народів виробляється комплекс засобів, звичаїв, обрядів, пов'язаних з задоволенням потреб. В процесі історичного розвитку суспільства змінюється характер як елементів побуту, так і його структури. Поряд з процесом інтернаціоналізації побуту він зберігає національні і соціальні особливості в різних народах і соціальних групах.

Під ФО в сучасній німецькій мові розуміють сталі словосполучення – лексико-граматичну єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення чи речення, які, маючи цілісне значення, характеризуються одинарним поєднанням компонентів та повним або частковим семантичним перетворенням [17, с. 38]. Фразеологізм починається там, де закінчується семантична реалізація його компонентів.

При визначенні культурологічного типу конотації постає питання, що вважати національним компонентом ФО. У вузькому розумінні до поняття національної специфіки включаються лише слова-реалії – на позначення унікальних для даної культури денотатів [14, с. 158], у широкому – те, що сходиться до внутрішньої форми слова, та втілення в них «духу народу» за В. Гумбольдтом [6, с. 39].

Культурологічна конотованість ФО має з одного боку національно специфічний, з іншого – загальногуманістичний характер та забезпечується як лексичною культурологічною конотацією окремих компонентів (топоніми, оніми, етноніми), так фразеологічним, тропеїчним (на основі метафори та метонімії) переносом значення на позначення лінгвокультурних реалій [14, с. 177]. Конотація культурологічності поєднується з оцінно-експресивними, функціонально-семантичними конотатами.

За лексико-семантичним аналізом виділяють два основних рівнів ФО, на яких діє конотація культурологічності:

1) лексично-культурологічна конотація окремих компонентів [14, с. 160]. Такими компонентами є:

а) топоніми або квазітопоніми – **nach Kanossa gehen, ab nach Kassel, nach Bethlehem gehen** (йти спати, за фонетичною аналогією з Bett);

б) оніми – **nach Adam Riese, Hans im Glück**;

в) етноніми – **ein alter Schwede, böhmische Dörfer**;

г) унікальні лексичні компоненти, що не живують самостійно або в вільних словосполученнях – **außer hui, innen pfui, unberufen toi, toi, toi**.

2) Тропоморфні конотації, що виникають у результаті реалізації загального значення (**blauer Lappen** – стара купюра в 100 марок, **blauer Brief** – лист про звільнення). Вони базуються насамперед на метафоричному (**das Goldene Buch**) та метанімічному (**das Blaue Band**) переносі значення.

Конотацією культурологічності другого типу є компоненти-символи даної культури. Наприклад, символіка чисел 7 та 9 у німецькій, французькій мають міфологічне підґрунтя: **ein Buch mit sieben Siegeln sein, ach du grüne Neune.**

Особливу частину культурологічно конотативних ФО становлять паремії. Прислів'я та приказки – це певні фольклорні утворення, які являють собою тексти, тобто словесні утворення із самодостатнім значенням, які можуть вживатися самостійно [1, с. 91].

Лексеми – компоненти ФО можуть нести інформацію про особливості національної культури як у своєму прямому значенні (при унікальності денотата), так і в лексичному фоні (національно-специфічні конотації, семи локальної належності при поняттєво-еквівалентних парах слів, особливо в національних варіантах). Національно-специфічним може бути і суто фразеологічне значення виразу, і етнічно унікальна ситуація як фразеологічний феномен [15, с. 57]

В центрі уваги лінгвокраїзнавчих студій було явище мовної лакуарності та лексичних реалій. За визначенням болгарських вчених С. Влахова і С. Флорина реалії – «це слова (і словосполучення), що називають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального й історичного розвитку) одного народу і чужі для іншого. Вони є носіями національного колориту і, як правило, не мають точних відповідників в інших мовах. Проте, національно-культурна семантика фразеології не обмежується прямою номінацією реалій.

Щодо розширеного тлумачення національної специфіки мовних одиниць, розрізняється на цьому ґрунті поняття лінгвокраїнознавства та лінгвокультурології: лінгвокраїнознавство як дисципліна має переважно інформативно-констатуючий характер (вибір і презентація лексико-фразеологічних одиниць із яскраво вираженою національно-культурною семантикою). Лінгвокультурологія має об'єктом свого вивчення не факти життя країни, мова якої вивчається, а фонові знання жителів цієї країни, явлені у їх мовній свідомості, і пов'язані зі змістовим планом мовних одиниць. В. М. Телія [16] визначає лінгвокультурологію як «частину лінгвістики, яка присвячена вивченню і опису кореспонденції мови і культури у їх синхронній взаємодії» [16, с. 217], лінгвокультурологія зорієнтована на «культурний фактор в мові і мовний фактор в людині» [16, с. 222]. Вчена зауважила, що країнознавча орієнтація допомагає виділити і описати мовні одиниці, котрі сягають «власне національних факторів матеріальної, соціальної чи духовної культури як прототипів цих одиниць безвідносно до співвідношення власне значень цих одиниць мови із концептами загальнолюдської чи національної культури» [16, с. 219].

У країнознавчій лінгвістиці сформульован принцип трьох рівнів плану змісту ФО, на яких можуть проявлятися національно-культурна семантика ФО:

1) Рівень семантики окремого лексемного компонента ФО. Лексема-компонент ФО може бути національним маркером. Це можуть бути «унікальні компоненти» (некротизми, архаїзми, архісемантикони), безеквівалентна лексика: культурно-етнічні реалії, топоніми, антропоніми, етніоніми, власні назви (**nach Adam Riese** – точно обраховано, **das ist ein Gedanke von Schiller** – це чудова ідея).

Якщо брати фразеологізми з назвами предметів побуту, то національним маркером можуть виступати:

а) діалектизми, наприклад: **die Hucke** – східно-середн.-нім. – корзина, яку носять на спині; **j-m die Hucke vollhauen** [3, с. 350] – розм. фам. нам'яти боки, надавати стусанів кому-н.; **j-m die Hucke voll reden** – говорити без угаву, не замовкаючи; **sich (D.) die Hucke voll saufen** (salopp.-sich betrinken) [7, с. 1290]. **Die Harke** – 1) австр.-нім. граблі; 2) розм. жарт. гребінець. **j-m zeigen, was eine Harke ist** [3, с. 311] розм. 1) показати кому-н., як треба працювати. 2) показати кому-н., де раки зимують, нагнати холоду кому-н., провчити кого-н. [Nach der Erzählung vom Bauernsohn, der aus der Stadt zurückkehrt u. vorgibt, nicht mehr zu wissen, was eine Harke ist, u. es erst wieder weiß, als er auf die Zinken tritt u. ihm der Stiel an den Kopf schlägt] [7, с. 1149].

б) національно-специфічна лєсика, наприклад: **Fettnäpfchen (n)** – фам. **bei j-m ins Fettnäpfchen treten** [3, с. 205] – розм. жарт. смертельно образити кого-н.; зіпсувати стосунки з ким-н.; викликати чие-н. незадоволення. Цей фразеологізм походить з побутової звички тримати вдома між пічко та дверима горщик з жиром, котрим гість змазував мокре взуття. Якщо через чию-н. неспритність горщик перекидався, це викликало незадоволення хазяїна [10, с. 100]. [ugs. scherz. durch eine unbedachte, unkluge Äußerung o.ä. jmds Unwillen erregen, einen Fauxpas begehen: nach der Ungeschicklichkeit, die früher jmd. beging, der in das neben der Tür stehende Fettnäpfchen mit (Stiefel)fett trat]: in der Religionsstunde [7, с. 832].

Національними маркерами ФО можуть бути не лише лексеми у прямому значенні, а й у переосмисленому, яке може виражати соціально-культурний смисл, наприклад: **jmdm. einen Korb geben** – відмовити нареченому (букв. дати кому-небудь корзину [10, с. 99]. Цей фразеологізм бере своє походження від звичаю спускати з вікна нареченому, котрому мають намір відмовити, торбу з таким поганим дном, що наречений провалився би, якщо б його стали тягнути вверх у цій торбі. У XVII, XVIII ст. цей звичай трохи змінився: наречена просто посилала небажаному нареченому торбу без дна. У сучасній німецькій мові вираз вживається у широкому значенні: «відмовити кому-н.», «відмовитися від чогось» (наприклад запрошення), «отримати відмову».

2) Рівень прямого значення фразеологічного прототипа-словосполучення, яке відображає національно-специфічну ситуацію і служить основою для пізнішого образного пересмислення і утворення ФО [15, с. 74]. Тут часто «закодовані» народні звичаї, обряди, вірування, факти з історії народу. Наприклад: **j-m einen Korb geben** – піднести гарбуза; **Eier pecken** – грати в «крашанки» на Великдень; **auf der Bank liegen** – померти; **bei jmdm. in der Kreide stehen** – заборгувати кому-н. Від звичаю трактирників записувати борги крейдою на спеціальній дошці [10, с. 13]; **bis in die Puppen gehen** – 1) дуже далеко; 2) дуже довго (букв. до ляльок). Під час правління Фрідріха II (1740-1786) в Тиргартені (район Берліна) майдан «Велика зірка» була прикрашена статуями античних богів. Берлінці називали їх «ляльками». Це місце знаходилося відносно далеко від центру міста. Спочатку вислів **bis in die Puppen** означало «здійснити досить довгу прогулянку» [10, с. 60]. Потім відбувся перенос значення на часові відношення, і сполучення **bis in die Puppen** отримало значення «дуже довго», «до краю». Зараз воно часто вживається в сполученні з дієсловами *schlafen, bleiben*. **Bis in die Puppen bleiben** – залишатися, затримуватися дуже довго.

3) Рівень цілісного ідіоматичного значення словесного комплексу (результат переосмислення метафоризації, «семантичного зсуву») – рівень фразеологічного сигніфікату. Семантика таких ФО експлінує національну специфіку денотатів, містить інформацію про унікальні етнокультурні реалії. Наприклад: **der blaue Brief** – лист неприємного змісту: 1) лист батькам зі школи про неуспішність чи погану поведінку учня; 2) повідомлення про звільнення, лист про звільнення (букв. блакитний лист) [3, с. 106]. Назва листа походить від блакитного конверта кабінетських (князівських) наказів, у яких повідомлялося про переведення на пенсію [10, с. 61].

С. Н. Назаров виділяє ще четвертий рівень прояву НКС у ФО – рівень фоносемантики [12, с. 18-19]. Вчений залучає до аналізу і звукову форму як «відображення культури шляхом звуконаслідування». Наприклад: **haste Töne; siehste wohl; denkste (Frida)** (стягнення від **hast du, siehst du, denkst du**, які відображають специфіку німецького розмовного мовлення).

Отже, національно-культурна специфіка німецьких фразеологізмів з назвами предметів побуту виявляється на трьох рівнях плану змісту ФО: на рівні семантики окремого лексемного компонента ФО, на рівні прямого значення фразеологічного пототипа та рівні цілісного ідіоматичного значення словесного комплексу.

На наш погляд, перспективним є дослідження національно-культурного компонента у прислів'ях, приказках та компаративних фразеологізмах з назвами предметів побуту у сучасній німецькій мові.

Література

1. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології. – Х.: Вид-во при Харк. держ. ун-ті, 1987. – 136 с.
2. Большая советская энциклопедия. – Т. 4. – М., 1971. – 186 с.
3. Гавриш В. І., Пророченко О. П. Німецько-український фразеологічний словник. I том, 416 с., II том, 377 с. – К., 1981.
4. Гавриш В. І. Фразеологізація крилатих виразів сучасної німецької мови. – Мовознавство, 1969. – № 4. – С. 14-19.
5. Гамзюк М. В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць (на матеріалі нім. мови). – К.: Вид. центр Київ. держ. лінгв. ун-ту, 2000. – 256 с.
6. Голод О. Е. Особливості семантики та функціонування пейоративної лексики в сучасній німецькій мові : Автореф.дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2001. – 81 с.
7. Дуден. Великий словник німецької мови. – Цюріх, 1977. – Т. I. – 464 с., Т. II. – 928 с., Т. III – 1408 с.
8. Kluge Friedrich. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. – Berlin, 1975. – 915с.
9. Кунин А. В. Пути образования фразеологических единиц. ИЯШ, 1971, № 1. – С.11-20.
10. Мальцева Д. Г. Страноведение через фразеологизмы. – М., 1991. – 173 с.
11. Мізін К. Німецько-український фразеологічний словник (усталені порівняння). – Вінниця, 2005. – 304 с.
12. Назаров С. Н. Устойчивые словесные комплексы с национально- культурным компонентом содержания в совр. немецком языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. – К., 1987. – 25 с.
13. Назарян А. Г. Фразеология современного французского языка. – М., 1978. – 49 с.
14. Оніщенко Н. А. Стилистичні та семантичні характеристики конотативної системи сучасної німецької мови. – Х., 2003. – 219 с.
15. Остапович О. Я. Національно марковані фразеологічні одиниці австрійського варіанту в сучасній німецькій мові. – К., 1999. – 178 с.
16. Телия В. Н. Русская фразеология (семантический, прагматический и лингвокультурологический аспект). – М., 1996. – 283 с.
17. Чернышева И. И. Фразеология современного немецкого языка. – М., 1970.

Греб М. М.

ФОРМУВАННЯ ЗІСТАВНОГО ВІДНОШЕННЯ В СТРУКТУРІ ТЕКСТУ

У сучасній синтаксичній науці прийнято погляд на речення як основну одиницю синтаксису, але не вершинну. Складні синтаксичні конструкції знаходять свою остаточну реалізацію в тексті. Саме текст, як інформативно достатня й відносно самостійна одиниця мовлення останнім часом привертає все більшу увагу науковців. І хоча теорія тексту ще має досить багато прогалин, проте більшість мовознавців визнають важливість вивчення синтаксичних одиниць саме у зв'язних відрізках, об'єднаних спільним змістом [5, с. 372]. Йдеться про відрізки тексту, що являють собою послідовність різних за синтаксичною будовою речень, а також ускладнені складні речення, в іншій термінології, багатоконпонентні складні речення, організовані на основі певного змістового відношення, які належать до рівня мовлення й розглядаються як текст. Ця позиція знаходить обґрунтування в тому, що не може бути всебічного дослідження речень у відриві від їх функціонування в мовленні.

Зіставне відношення як одне із найбільш загальних логічних відношень потенційно прагне до виявлення себе й на рівні тексту. Це цілком закономірно. Людина, яка говорить або пише, перебуває у перманентному процесі порівняння своєї позиції з іншою, чужою позицією, зіставленні наявного й бажаного стану речей тощо, а цей невинний процес часто не може бути втілений одним реченням, а потребує цілого ряду висловлень, які б, скажімо, умотивували, пояснювали, уточнювали, визначали мету або час протікання зіставлюваних процесів чи ті ж якості станів. А відтак у процесі мовлення (і відповідно у тексті) зіставлення може мати досить розгалужений і ускладнений різними додатковими відношеннями вигляд. Проте, маючи до невпізнання змінений вигляд, текстуальна цілісність зберігається саме в наявності домінуючого відношення, яке підпорядковує всі інші, таким чином виявляючи себе надметою процесу мовлення (остаточною чи проміжною). Саме ця особливість простежується, наприклад, у такому тексті: *Пекло сонце, над валами старої фортеці й над кладовищем, що прилягало до фортеці, заливалися жайворонки; на валах, залитих сонцем, почали прозирати росточки першої весняної зелені; на засохлому торішньому бур'яні зрілися проти сонечка червоненькі довгастенькі комахи з чорними крапочками на спині – козачки. Та фортеця з валами і козачками – це країна. Центральна ж площа з великою будівлею чоловічої гімназії посередіні являла собою подобу грандіозної трясовини, куди не наважувались ступити навіть найвідчайдушніші хлопці. Площа виліскувала рівною гладдю застиглої грязюки, вкритої зверху тоненькою плівкою рідини. [Згодом, коли я рідина висохне чи вберуть її нижні пласти грязюки, неосяжна ця гладінь потріскається, розчленується на окремі менші коржі, відділені один від одного тріщинами]* (І. Сенченко), де цілий ряд об'єднаних сполучниковим і безсполучниковим зв'язком речень підпорядкований головному – показати різницю, зіставити дві ситуації дійсності – фортецю, де весна йде широким кроком, і площу, де ще зимове болото. Це зіставлення-текст виконує роль інтродукції (експозиції), зачину до більш